

Mindeord

Tobias Tobiassen Kragelund

En flittig, glad og gavmild mand.

Det kan let lyde som en Frase, naar man ved en 79 aarig Mands Død siger, at dette Dødsfald kom sært uventet og uforstaaeligt. Og dog var det foruden Vemod og Savn den fremherskende Følelse hos Tobiassens Venner, da de Paaskelørdag modtog Budskabet om hans Død Langfredag d. 4. April.

For inden for Vennekredsen følte Tobiassen som den yngste, altid sprudlende af Energi og nye Ideer, altid oplagt og med Mod paa Arbejdet, parat til at opmuntre ,tilskynde og hjælpe. — Hvor er vi mange, der savner denne ungdommelige Mand!

Tobias Tobiassen med Forfatternavnet Kragelund var født d. 8.-2.-1879. Hans Far og Mor var Gaardmandsfolk i Gredsted. Men da Tobias var 5-6 Aar gammel, flyttede Familien til Slægtsgaarden i Kragelund i Hunderup Sogn. Tobias uddannedes ved Landbruget, og ved Farens tidlige Død overtog den unge Tobiassen Gaarden, som han drev i nogle Aar. Saa brød han af, solgte sin Gaard og flyttede til Bramming, hvor han var knyttet til Andelsbanken. Senere var han en kortere Tid ansat i en Bankvirksomhed i Grindsted. Men d. 13. Januar 1919 gik han ind i sin egentlige Livsgærning som Forretningsfører for »Vestkysten«. Og uden at underkende andre kendte Mænds Indsats her, kan man roligt sige, at Tobiassens Arbejdsmod, Opti-

misme og store Idérigdom har sin store Andel i »Vestkysten«s vældige Udvikling i disse Aar.

Men inden for disse enkelte borgerlige Data lig-

Tobias Tobiassen Kragelund.

ger et langt Livs Indsats af Forfattervirksomhed, Indsamlings- og Organisationsarbejde.

Allerede i en tidlig Alder fik Tobiassen Sans for at lytte til Folkeoverleveringen og indsamle Stof om gammel Almuekultur og fortidige Arbejdsformer.

Hans Forfattervirksomhed indleddes med et Samarbejde med underskrevne. Og Samarbejdet om vor første lille Bog: »Vi tapper af Tønden«, var nærmest tænkt som en lille Spøg: En Aften i et muntret Selskab af skrivende Folk blev det diskuteret, om to Forfattere med nogenlunde Held

kunde samarbejde om en Bog? — Tobiassen og jeg mente ja. Og for at bevise vor Paastand udsendte vi saa i 1935 nævnte lille Bog. Modtagelsen blev saa velvillig, saa vi næsten ikke kunde undlade at fortsætte. — Det blev gennem 16 Aar til ialt 15 Smaabøger.

Om dette Forfattersamarbejde skrev Forfatteren Cai M. Woel i en Anmeldelse i »Aarets Bøger«: »Disse beskedne Smaabøger vil engang næppe kunne vejes op med Penge . . .«

Mens mine Bidrag til disse Smaabøger var — om jeg maa udtrykke det saaledes — det mere litterære, saa fulgte og fastholdt Tobiassen en bestemt Linje gennem alle vore Samarbejdsbøger: Studiet af jydsk Folkeliv og Almuekultur og gamle Arbejdsformer. Og den samme Linje fortsatte han gennem sine mange Artikler i »Fra Ribe Amt«, »Sprog og Kultur«, »Jydske Samlinger«, »Maagen« o. fl. S. og i de Bøger, han selv udsendte »Potter og Kar« (sammen med Niels Holbak) 1950, »Tyen-demarker«, 1952, »Gamle Vestjyder fortæller«, 1953, »Folk og Markeder«, 1956.

Ud fra en glimrende og trænet Hukommelse, en stærk Indfølelse og en særegen Evne til at kunne opfatte de mange smaa Enkeltheds Plads og Værd for Helheden, skildrede han gammelt Almuelev, Bondesæd og Skik, saaledes som han gennem Overlevering eller Selvoplevelse i Barndomstiden kendte det fra sin Hjemegn: Kragelund i Hunderup Sogn, lidt Nord for Ribe. Hans Styrke ligger afgjort ikke i Formen, men i Fremstillingen.

Disse Skildringer maatte naturligt stærkest interessere Folk i Vestjylland, men vakte dog efterhaanden Opmærksomhed længere ud. Inden for de Kredse, der rent videnskabeligt arbejder med

Folkemindeforskning og Studiet af Folkeliv og gamle Arbejdsformer, blev man klar over, at Tobiassen gennem sine Skildringer af en Mængde smaa, før ukendte eller uænsede Enkeltheder ved gammel jydsk Bondekultur, tit havde Held til at klarlægge Sider eller Ejendommeligheder, man tidligere havde overset eller savnet Kendskab til.

Det var saaledes velfortjent, at »Dansk historisk Fællesforening« tildelte Tobiassen sin Hæderspris for bl. a. en Afhandling: »De nyttige Sten« i »Fra Ribe Amt« 1949.

Tobiassens Forfattervirksomhed var paa mange Maader en Videreførelse af Evald Tang Kristensens mægtige Indsamlingsarbejde, — men hvor Tang Kristensen ofrede alle sine Evner og Tid paa det rene Indsamlingsarbejde, der forsøgte Tobiassen at sammenføje de mange smaa Enkeltheder til et Hele og indføje dette Hele i en Ramme af gammelt Bondeliv til dagligt og i Fest.

Disse Forsøg paa at give gammeldags Sæd og Skik og Arbejdsformer Liv og Spænding førte Tobiassen siden videre i sit Arbejde med Filmene: »Fra Hjulplov til Mejetærsker«, og »Fra Jordhule til Glashus« — siden overtaget og fortsat af Nationalmuseet.

Ved Oprettelsen af »Nationalmuseets etnologiske Undersøgelser« blev Tobiassen en flittig og skattet Medarbejder her. Fra 1941 til 1958 har denne Afdeling fra Tobiassen ialt modtaget 2490 Blade (maskinskrevne Foliosider) om alle Sider af den materielle Bondekultur, fordelt paa godt 300 Op-tegnelser.

Det er ogsaa noget af en Selvfølge, at Tobiassen allerede for mange Aar siden kom i Forbindelse med »Dansk Folkemindesamling«. Det første Bi-

drag her fra ham stammer fra 31. August 1929. Og hans sidste Besøg paa Folkemindesamlingen var 19'de Marts 1958. Mellem disse to Yderpunkter ligger Tilsendelsen af ialt 612 Blade Optegnelser, 12 Hefter og 9 Bind ogsaa med Folkemindestof, samt en Mængde Avisudklip, Billeder og Fotografier fra Vestjylland, samt en stor Brevsamling.

Efter stærk Opfordring fra Professor P. Skautrup gik Tobiassen i Gang med en ny stor Opgave: Som Medarbejder ved »Institut for jydsk Sprog- og Kulturforskning« paatog han sig en grundig Gennemgang af H. F. Feilbergs store firebinds Værk: »Ordbog over jydsk Almuesmaal«, saaledes at han gennemgik hele dette Værk og kommenterede det vældige Materiale Ord for Ord ud fra sit Kendskab til Dialekten i Hunderup Sogn. Hver Maaned sendte han Instituttet en ny Pakke Ordsedler. Da han i August 1957 afsluttede dette Kæmpearbejde, havde han skrevet over 18.000 Ordsedler.

Man har tit haft Grund til at undres over, at en stærkt optaget Blad- og Forretningsmand, som Tobiassen var indtil 1946, magtede alt det Arbejde, han naaede at gennemføre: Stifter og Medredaktør af Hjemstavnsheftet »Maagen«. I en halv Snes Aar et virksomt Medlem af Esbjerg Museumsforenings Bestyrelse, Formand fra 1948-54. Det var ligeledes Tobiassen, der i Aarene 1936-40 sammen med Statskonsulent Toftdal Møller gennem Bladartikler og en Mængde Møder rejste Sagen om Riber Kjærgaard, saa den gamle Ridderborg, der var sunket ned til en forfalden Fattiggård, genrejstes i sin nuværende Skikkelse.

Og naar vi mindes Tobiassen her i »Fra Ribe Amt«, er det givet, at vi især med Tak mindes ham for hans Medarbejderskab inden for »Historisk

Samfund for Ribe Amt«. Det var naturligt, at Tobiassen, der som faa havde Evnen til at se historisk paa sin Hjemegn, kom med i Arbejdet inden for Hist. Samfund. Den 19. Marts 1939 valgtes han til Revisor, og som saadan var han straks virksom med i Arbejdet. Den 20. Marts 1942 valgtes han til Medlem af Styrelsen, hvor han virkede, indtil han paa Aarsmødet i V. Vedsted 28. Septbr. 1957 trods stærk og enstemmig Opfordring til at fortsætte, trak sig tilbage.

Hvad denne friske og glade Mand gennem sit 18½ aarige Medarbejderskab inden for Hist. Samfunds Styrelse har betydet, lader sig ikke maale: Altid frisk og oplagt, fyldt med nye Ideer, med smittende Energi, og aldrig ræd for at ofre Tid, Arbejde eller Penge for en Sag, han havde Tiltro til. Bag meget af, hvad Hist. Samfund gennem de sidste 20 Aar har virket med og haft Held til at fuldføre: Rejsningen af de mange Mindesten, Fredninger, Farvefotograferingen af Amtets historiske Minder, Sommerstævner o.m.a. har Tobiassen staaet som Igangsætter og den drivende Kraft. Altid var Samværet med Tobiassen festligt og fornyende, fordi han saa gavmildt delte ud af Ideer, Tilskyndelser og gode Oplysninger.

Selv om Tobiassen gennem hele sin Manddomstid havde sit Hjem i Byen Esbjerg og her levede et rigt Hjemmeliv sammen med sin trofaste Marie og deres tre dygtige Børn, saa vedblev han dog i sit Tankeliv som i sit Forfatterskab at være uløseligt knyttet til sin Hjemstavn og sit Udspring i en vestjydsk Bondeslægt. Som et Udtryk for denne stærke Samfølelse ønskede han at knytte sin Fødebys Navn, Kragelund, til sit Forfatternavn: *T. Tobiassen Kragelund.*

Et andet Udtryk for denne dybe Hjemstavnsfølelse var hans og Maries Ønske om at faa Gravplads paa Hunderup Kirkegaard. Derfor vendte Tobiassen Kragelund Andenpaaskedag d. 7. April tilbage til sin Hjemstavns store Stævneplads: Kirkegaarden ved Hunderup Kirke, hvor hans Slægt gennem mange Led har fundet Hvile: En livslang Færd gennem travle Arbejdsdage og gennem jydsk Folkeliv, som nu har fundet tilbage til sit Udspring.

Og vi, hans Venner, Medarbejdere inden for Hist. Samfund, eller blot Landsmænd, der gerne læste hans Bøger og Artikler, vi vil i Ærbødighed og Takskyld mindes en god Ven, en glad og gavmild Mand, det var godt og opmuntrende at følges med . . . .

· *Salomon J. Frifelt.*

Carl Klitgaard

Danmarks største lokalhistoriker i vor tid er død. Manden er fhv. postmester Carl Klitgaard i Hjørring, der døde 1. juli 1957. Han tilhørte de stærke og stejle vendelboer og kunne undertiden være både barsk og glimte af sarkastisk lune, men han var tillige festlig, trofast og hjælpsom.

Han var ikke bare den store lokalhistoriker, men var også en af de førende danske personalhistorikere. Gennem 60 år var han historisk medarbejder ved »Jyllandsposten«, og gennem det store blad øvede han ved sine anmeldelser en vejledende virksomhed for både lærd og læg.

Som Kinch i sin tid formåede han at skabe respekt om lokalhistorisk arbejde. Hans klarsyn og grundighed, hans ranke selvstændighed, hans spor-

sans, når det gjaldt ny kilder, hans umådelige viden og utrættelige myreflid var imponerende, ja overvældende. Gennem et langt liv — han døde nær de 90 — har han produceret et væld af bøger og afhandlinger. Da han i 1950 sendte mig en fortegnelse, udarbejdet af P. Christensen, Try, omfattede den 470 arbejder, foruden hans mange bidrag til Traps »Danmark« og flere tusinde artikler i mangfoldige ugeblade og aviser i Danmark og Norge. Og tallet er senere forøget. Han fortsatte, til døden satte punktum. Både bøger og artikler fra hans hånd er blevet trykt efter hans død.

Til fra Ribe Amt har han skrevet to bidrag, nemlig gengivet og kommenteret to bryllupsviser. Den ene til Ribeapotekeren Hieronimus Carstensens bryllup med Elisabeth Føg i Hvidding 1748 (i årbog 1908) og den anden til præsten Casten Christophersen Aals bryllup med Mette Laugesdatter Fanøe i Allerup præstegård 1699 i årbog 1915. — Også på vore kanter vil Carl Klitgaard blive mindet i ærbødighed og taknemlighed.

H. K. K.

Hugo Matthiessen

1881—1957.

Museumsinspektør Hugo Matthiessen nåede at blive sin tids mest læste danske kulturhistoriker. Hans bog Hærvejen er endog kommet i fire oplag og vil fortsat læses som et klassisk værk.

Matthiessen er født i Fredericia, blev student 1901, mag. art. 1906, ansat ved Nationalmuseets 2. afdeling 1910, var dets embedsmand til 1949 og blev som sådan kendt med hele det danske land. Han har med sine forskerøjne og sit kamera gennemvandret vore gamle byer og herregårde til de-